

Miriam Toews

UNA BONDAT COMPLICADA

Traducció Carme Geronès

Editorial
LES HORES

UNA BONDAT COMPLICADA

Miriam Toews
UNA BONDAT COMPLICADA

Traducció de Carme Geronès

Editorial **LES HORES**

Títol original: *A complicated kindness*

Autor: Miriam Toews

Agraïm la col·laboració del Canada Council for the Arts.

Conseil des Arts
du Canada

Canada Council
for the Arts

Primera edició: gener 2021

A COMPLICATED KINDNESS
Copyright © 2004, Miriam Toews
All rights reserved

© de la traducció: Carme Geronès

© de l'edició: Editorial Les Hores S.L.

www.editorialleshores.com
hola@editorialleshores.com

Correcció: Maite Puig, Manuel Gómez Poyato i David Sempere

Maquetació: Dan Monells

Disseny de col·lecció: Mireia Luna. Natural www.designisnatural.com

Disseny de la coberta: Octavi Gil Pujol

© de les fotos de la coberta: Alamy Stock Photo

Impressió: Estugraf Impresores S.L. (Madrid)

Dipòsit legal: B 21711-2020

ISBN: 978-84-121686-8-6

Les Hores forma part de l'Associació d'Editorials Independents

Amb el suport del Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Tots els drets reservats.

Queda prohibida la reproducció total o parcial d'aquest llibre mitjançant qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright.

UNA BONDAT COMPLICADA

Per a la Marj

1

VISC AMB EL MEU pare, en Ray Nickel, a la caseta d'obra vista a tocar de la carretera 12. Finestrans blaus, porta marró, un vidre trencat. Res de l'altre món. Això sí, els mobles van desapareixent. De distracció no ens en falta.

La meitat de la família, la més guapa, ha desaparegut. En Ray i jo ens llevem al matí i anem fent tot el dia fins a l'hora d'anar a dormir. Cada nit, al voltant de les deu, en Ray em diu que se'n va al jaç. Anant cap a la seva habitació, s'atura a l'entrada i deixa damunt de les sabates unes notes per recordar-se del que ha de fer l'endemà. Ens agrada contemplar junts l'aurora polar. Li vaig explicar al peu de la lletra el que ens havia dit en Quiring a classe de com funcionen aquests raigs. Va trobar que en Quiring tenia punts de vista interessants. Sempre li sembla que té un cert interès el parer d'en Quiring, potser perquè ell també és mestre.

Tinc deures per enllestir. Vet aquí la paraula, enllestir. Em costa d'enllestir les coses. En Quiring diu que els treballs i els relats en general s'encaminen, de si mateixos, cap a una fi preestablerta que sol escapar al control de l'autor. Diu que quan arribi ja la veurem, la fi. No ho sé pas. Trobo que n'hi ha moltes per triar. Ja intueixo el fracàs. Això sí que ho he après. Encara que... quina punyetera importància té per a mi ara mateix, si el que em tocarà serà torçar uns colls esprimatxats i

entaforar uns cossos coberts de plomes en una cinta transportadora d'un escorxadador que té ben poca llum, fet de blocs de ciment i situat en un barri extrem d'una població que no és ni d'aquest món? Part dels joves de per aquí acabaran treballant a Happy Family Farms, on arriben els pollastres de la zona de camí a fer la visita al seu creador. Ara tinc setze anys, encara soc jove per acabar els estudis secundaris, però estic tan sols a uns mesos d'assegurar-me una plaça a la cadena de muntatge de la mort.

Un dels records de la meva mare, la Trudie Nickel, que em ve sovint al cap té relació amb el fet de matar aviram. Ella i jo, dretes al corral, un dia observàvem com en Carson i el seu pare tallaven els colls dels pollastres. Reconeixeríeu en Carson només de veure'l. En Carson Enns. El que feia pets amb l'aixel·la de l'última fila estant. President del Club dels Depravats. Diu que té un fill a Pansy, un lloc no gaire lluny d'aquí, en direcció sud. Un paio amb problemes, res d'estrany tenint en compte que havia estat l'assassí de la moto de neu. Jo tenia vuit anys, i la Trudie, uns trenta-cinc. Portava un abric de llana vermell i unes Moon Boots. Com que aquell matí no havia trobat l'assegador, se li havien glaçat les puntes dels cabells. Guaita, em va dir, agafant-ne un ble i doblegant-lo com si fos una palla. M'havia deixat el seu fulard estampat amb motius de caixmir perquè em cobrés les orelles. No sé què devíem fer a can Carson enmig d'aquella carnisseria, estic segura que la cosa no havia pas començat d'aquella manera, encara que la carnisseria té la virtut d'empaïtar-te siguis on siguis. En Carson tenia la meva edat i cada cop que brandava la destrala, escridassava el pollastre. Volia que s'esquitllés. Fot el camp, pollastre dels pebrots! Carson, feia el seu pare. Li deia el nom i proud, això sí, amb un lleuger decantament del cap. Feia tot el que podia per atiar l'instint assassí del fill. Eren quarts de

cinc d'una tarda d'hivern, el cel havia agafat un to blavenc, la neu queia horitzontalment i nosaltres estàvem allí plantades a sota del gran fanal del pati, que projectava una llum groga i descarnada. Val a dir que no tothom estava com nosaltres: n'hi havia que anaven morint. I en Carson continuava aquella feina potinera de coll a terra al pollastre, bo i murmurant-li instruccions perquè fugís. Arrenca el vol, burro. No em facis fer això. Pobrot! S'havia descordat la cremallera de la part de dalt de la granota de la moto de neu, que li baixava cap a la cintura onejant com si fos una faldilla i li destorbava els moviments, i el seu pare, que se l'estava mirant, de sobte va i li arrabassa de les mans, petites, enguantades, el pollastre mig mutilat, el planta a l'altar de fusta on duia a terme els sacrificis i, amb una rapidesa i una precisió increïbles, en menys d'un segon havia creat un quadre d'esquitxos en la neu que jo no me'n sabia ni avenir, de veure aquell devessall precipitat i silenciós, i la meva mare, bocabadada, va exclamar: Guaita, Nomi, un jackson pollock. Quina meravella. Oh, celestial! Era una cosa que deia sovint. En Carson i jo havíem quedat allà palplantats mirant fix la sang damunt de la neu i la meva mare va afegir: Ja està. Qui havia de dir que fos tan fàcil.

No sé si volia dir que era fàcil crear una obra d'art, fàcil matar un pollastre o fàcil morir. A mi, cadascuna d'aquestes coses em sembla difícil. Suposo que si ara mateix fos aquí i jo li preguntés a què es referia, em respondria que de què parlo, jo no diria res i aquí s'hauria acabat tot.

Justament és perquè ja no hi és que em venen al cap una vegada i una altra aquests detalls sense importància. Aquell dia, després de la matança a can Carson, ens va preguntar com ens sentiríem si, per alguna raó o altra, haguéssim passat tot l'estiu en coma i ens haguéssim despertat a mig novembre,

si ens faria ràbia d'haver-nos perdut la calor i la bellesa de l'estiu o estaríem contents d'haver sobreviscut. Com que a en Ray no li agrada gens haver de triar, havia contestat si podia ser totes dues coses, però ella li havia dit que no, que ni pensar-hi.

La Trudie ja no viu aquí. Se'n va anar poc després que ho fes la meva germana gran, la Tash. En Ray i jo no sabem on és l'una ni l'altra. El que sí que sabem és que la Tash se'n va anar amb l'Ian, el nebot d'en Quiring, un noi amb hiperlaxitud articular que té una furgoneta Ford Econoline vermella. La Trudie sembla que se'n va anar sola.

Sabeu què diu el meu pare en aquestes llargues vetllades que passem a casa, allà a tocar de la carretera? Doncs diu: I si posem l'agulla al disc? Sí, fa servir aquestes paraules que fan venir esgarrifances. I amb això vol dir que li agradaria tornar a sentir «Snowbird» d'Anne Murray. O bé *Seasons in the Sun*, el meu antic quaranta-cinc revolucions de Terry Jacks. A nou anys, quan vaig començar a ser conscient de la meva existència, el posava i el tornava a posar a les fosques. Una passada. Com xalàvem! D'un temps ençà, en Ray fa servir molt la paraula «aguantar». I també «recuperar-se». Ens recuperem i aguantem. Quan l'hi vaig plantejar, ho va negar. Segons va dir, ens ho passem bé i anem fent. Per què no s'hauria de recuperar? Em diu que la vida és plena de promeses, però em fa l'efecte que es refereix a la promesa d'un final, perquè per ara, i tant, no en sabia dir altra. Si ens en poguéssim anar d'aquí potser les coses anirien més bé, però no ho podem fer perquè esperem que tornin la Tash i la Trudie. Ja han passat tres anys. Em va venir la regla el dia que se'n va anar la Trudie, cosa que significa que d'ençà d'aquell dia l'he tingut trenta-sis vegades.

La vida aquí és molt dura. I silenciosa. M'embogeix, el silenci. Penso que pot matar i tot. Hi ha una força invisible que ens pressiona de manera persistent les paraules, com si fos una mà que prem una ferida oberta, que regalima. A l'ajuntament hi ha un arxivador gegantí ple de certificats de defunció on es pot llegir: Ofegat per la seva pròpia ràbia o asfixiat per sentiment de malestar reprimat. *Silentium*. De nits, l'única cosa que sents és l'estrèpit dels tràilers que traginen bestiar drogat en espera de la ganivetada. S'ha de procurar no mirar mai als ulls aquestes vaques. Semblaria que la gent d'aquí té pressa per morir. És el sùmmum. No ens liquiden quan naixem per no llevar-nos una vida de patiment. La meva orientadora escolar em va aconsellar que canviés d'actitud respecte del lloc on vivim, que aprenguéssim a estimar-lo. És que ja l'estimo, li vaig dir. Vaja, déu-n'hi-do, va respondre. Déu-n'hi-do...

Nosaltres som menonites. Diria que per a una adolescent no hi ha una subsecta més anguniosa que aquesta. Cinc segles enrere, a Europa, a un home anomenat Menno Simons li va pegar per viure la religió a la seva manera, que era força peculiar, i a Holanda, a Polònia i a Rússia, van martiritzar, matar o obligar a anar a rega els seus seguidors, fins que alguns van venir a parar aquí, on estic asseguda ara mateix. Ironies de la vida, van batejar el lloc amb el nom d'East Village, el mateix que té, segons he sabut, un barri de Nova York on m'encantaria viure. N'hi va haver que van fugir cap a un sequeral immens anomenat El Chaco, al Paraguai, el lloc més abrusador del món. La meva amiga Lydia, que va venir del Paraguai, em va explicar tot d'atacs de folia provocats per la calor. Es veu que tenia un oncle que se solia asseure en una galleda capgirada enmig de la plaça del poble a cridar que li tornessin el seny. De nit era més fàcil parlar-hi. Representa que tots hem de desitjar la mort, però mentrestant, fins que no

ens arribi aquell beneït dia, la nostra vida ha de ser un duplicat de la mort o, si més no, de l'agonia.

En una enquesta telefònica mennonita hi podria haver preguntes com ara: Què s'estimaria més: viure o que li sobrevingués una mort cruel? Tu va i contestes «viure» i el mennonita et penja el telèfon sense més ni més. Imagineu-vos que l'alumne menys assenyat de l'institut munta una penya de rebels, que fan un manifest que prohibeix els mitjans de comunicació, el ball, el tabac, els climes temperats, el cine, l'alcohol, el rock-and-roll, les relacions sexuals per plaer, la natació, el maquillatge, les joies, el billar, anar a les ciutats o anar a dormir després de les nou. Mennonita de cap a peus. Gràcies, Menno!

No diu gaire res de bo que un home que fa bandera de la humilitat suprema posi el seu nom a un grup. Que li posi el seu nom. Nominites, vaja! Potser quan plegui de l'escorxadador fundaré la meua pròpia religió. De vegades m'imagino Menno com un pacient delirant en alguna institució psiquiàtrica situada enmig d'un bosc molt bonic que voreja una autovia interestatal. El veig avançant amb penes i treballs cap a la teràpia de grup, aplegant medicaments. Em neguiteja la idea de formar part d'aquest mural esgarrifós que ve del somni d'aquest home. Rumio què podia haver passat al món de Menno que l'obligués a girar-li l'esquena. Voldria saber com podria reconstruir un dia a la vida de Menno Simons quan era petit. He sentit a parlar de Tolkien, d'Ursula Le Guin i del paio que va escriure *El turó de Watership*, una al·legoria preciosa amb conills com a protagonistes. De tota manera, jo no tinc gaire tirada a la fantasia. Massa que ens en fan empassar per aquí. La marca de la bèstia? Els carrers d'or brunyit? Set cavalls blancs? I què més? A fer-se fotre! Jo somio fugir cap al món real. Si m'obliguen a llegir un

llibre més de *Les cròniques de Nàrnia*, em suïcido. El que m'agradaria seria llegir el diari d'una noia de la meua edat, d'una noia de ciutat. O un tractat d'urbanisme. O la guia telefònica de Nova York. Donaria el que fos per una guia telefònica de Nova York.

La Trudie sempre deia que tenia els ulls de color d'avellana, però, de fet, els té d'un verd difuminat, com en Ray. La Trudie i en Ray són cosins de segon grau. I això fa que la Tash i jo no només siguem germanes, sinó també cosines de tercer grau. Aquí, el patrimoni genètic és un pou sense fons. Podria semblar un acudit suat, però per a nosaltres no ho és pas. Ella deia: No, són de color d'avellana. Jo he posat avellana al meu passaport. Mirant-ho bé, la Tash i jo no hi trobàvem ni rastre d'avellana: ni taquetes ni puntets ni filets, però vam dir entesos, avellana. I per què volem un passaport, si es pot saber?, havia preguntat la meua germana. Per a identificació, li havia respost la Trudie. Em penso que la Trudie es veia aventurera només de pensar que tenia passaport i que algun dia podia agafar un avió per anar a un lloc màgic amb clima temperat, on la gent balla.

Als mennonites, se'ls treu del cap que vagin a la ciutat, a seixanta-cinc quilòmetres de casa, i en canvi se'ls anima a desplaçar-se a l'últim racó del Tercer Món, carregats amb barrils plens de bíblies de Gedeó i de rets per als cabells. Potser ara mateix la Trudie és allà —edifica esglésies al Congo, amb un vestit molt bonic amb un estampat de flors que li arriba a les clavilles, katiuskas i barret de palla—, però em sembla que no. És el que feia en La Boca amb les conques d'una certa edat, lesbianes, quasi segur, a les quals anomenaven tietes: les enviaven a països càlids, amb la pala al rest, una assignació mensual i una màquina de fotografiar,

així quan tornaven, cada uns quants anys, organitzaven una projecció de diapositives al soterrani de l'església davant l'admiració dels mennonites petits. Al final de la projecció, el més malcarat de la comunitat africana veu la llum, es vesteix com cal i ajuda les lesbianes blanques en les seves bones obres malgrat la reprovació i les amenaces dels seus. De vegades maten els missioners. Però és així com van les coses. En aquestes projeccions hi sol haver una trama subjacent que pot consistir a fer fora el bruixot de la tribu o bé a aconseguir que l'home aquest somrigui davant de la càmera brandant un Nou Testament, cosa que ve a dir —alabat sia Déu!— que s'ha convertit. Després, tothom menja formatge amb panets i de vegades juguem a l'acuit al vestíbul, amb una mica de grapeig inclòs.

Sigui com sigui, no em sé imaginar la meua mare de missionera. Més aviat la veig fent immersió submarina o com a guia turística per Europa. Trudie és un diminutiu de Gertrude, un nom que ja no va odiar tant quan es va assabentar de l'existència de Gertrude Stein i tota la patuleia amb qui es feia a París aquesta Gertrude. Sempre havia somiat anar a París. Cantava les velles melodies de Jacques Brel amb un accent francès d'aquells tan potents. Les interpretacions eren còmiques, però la Tash em va dir que allò era *façade*, que en realitat estava mig abaltida de l'anar fent de la vida domèstica, que s'havia aculat contra el mur d'un règim patriarcal opressiu.

A la Trudie, li agradava molt llegir, però el que llegia més eren novel·les policiaques (encara que cal dir que per aquí, de misteris per descobrir, n'hi ha ben pocs) o llibres sobre l'Holocaust. Li encantava la paraula «fantàstic». És fantàstic, deia davant de coses que la sorprenien, la decebien o l'admiraven, i, pel que semblava, n'hi havia moltes. També deia

sovint «viiinga!», així, amb molta alegria, com a reacció a una cosa que l'emocionava. Tots plegats, en família, solcant les ones en una llanxa. Tots plegats, en família, baixant una costa amb el cotxe en punt mort. Tots plegats, en família, tallant un arbre per Nadal. Tots plegats, en família. I quan llegia i no volia respondre el que li preguntàvem, deia: «Quèèè?», una paraula que arrossegava de mala manera amb entonacions que anaven del greu a l'agut i arribaven a l'agut sostingut. No apartava la vista del llibre. Ei, mare, surto un moment, em ruixo amb gasolina i em calo foc amb una cerilla. Quèèè? Els ulls clavats a la pàgina. M'encantava.

El somni de la meva mare era anar a Terra Santa. Els jueus la intrigaven molt. On vivíem nosaltres no n'hi havia. Tampoc no hi havia negres ni asiàtics. Tots ens assemblàvem molt, com en un món de ciència-ficció. Al matí, la meva germana i jo ens n'anàvem a l'escola i la meva mare, dreta al pas de la porta en camisa de dormir, ens deia: Adeu, adeu, us estimo, que tingueu sort, que us divertiu, i ho anava repetint fins que de tan lluny que érem ja no la sentíem, com si fóssim uns mariners estrangers que haguessin fet escala i se n'anessin cap al port a salpar després d'haver passat, plegats, una nit fantàstica, inoblidable. I quan tornàvem, a les quatre de la tarda, encara anava en camisa de dormir, si bé llavors la trobàvem estirada al sofà i amb un dit que li feia de punt al llibre que llegia. Hola, hola, ens deia. Com us ha anat el dia? No em digueu que ja són les quatre! Doncs sí, li responíem. Què hi ha per menjar? S'incorporava d'una revolada i normalment deia: Ai!, m'he aixecat massa de pressa. Aleshores ens esperàvem cinc segons que se li aclarís el cap. Duia unes sabatilles farcides de plomissol d'un vermell llampant i molt arrodonides. En una horeta es vestia, se n'anava a ca la Tomboy (a qui se li pot ocórrer

d'anomenar «Ca la Cavallot» a una botiga de queviures?), comprava el que li feia falta, tornava a casa, preparava el menjar i el servia, somrient, feliç, afectuosa i tranquil·la. Era un as amb el Klik, aquella carn en conserva que sembla carn humana masegada, que duu incorporada una claueta que es fa girar per obrir la llauna. Tant de bo tingués dades més sòlides sobre ella, un retrat complet en alta definició, però el cas és que costa una mica de precisar.

Sempre hi havia alguna cosa que li bullia a dins, alguna cosa intensa, imprevisible, era com una espècie de serra en un pastís d'aniversari. Es feia la satisfeta com Jack Nicholson es feia el boig a *Algú va volar sobre el niu del cucut*, i en canvi ell, en Ray, sí que se sentia satisfet de seure al cap de taula amb vestit i corbata i de fer broma amb les seves dues filles força normals i amb la seva dona amant de la gresca, que tenia els ulls de color d'avellana, camises de dormir sexis i, amagada al primer calaix de la còmoda, una seductora foto en blanc i negre.

El lloc a on anava més sovint la Trudie era el soterrani de l'església. És un espai on les dones han de passar moltes hores. Si no volen cremar al foc de l'infern. (Qui voleu servir? Els missioners de Botswana o Satanàs? Exacte. Alguna pregunta? Cap, és clar.) Allà cosien roba i flassades per als missioners i els ho enviaven, a dins d'uns barrils, als països on eren. Era una cosa que la Trudie no podia sofrir. En una ocasió va tenir problemes per haver ficat en un dels barrils, que anaven a Nicaragua, unes novel·les romàntiques. S'esperava que les dones fessin tota mena de tasques per a l'Església: cuinar per a casaments i funerals, cobrellits amb labor de retalls, catequesi i aixecar el cul de la cadira, això sí, amb humilitat, per ajudar els altres. Tot el dia li trucaven per veure si tenia un moment per anar a donar un cop de mà aquí o allí. De fet,

no era mai una pregunta. De vegades se n'hi anava a l'últim moment, quan ja feia estona que anava repetint: Ostres, hi he d'anar, hi he d'anar volant!

I ho acabava d'adobar el fet que el seu germà fos l'Über-Schultz. Diguéssim que era com si fos la germana de Moammar al-Gaddafi o de Ióssif Stalin. O segueixes el camí o et desencamines. Al meu pare, li agradava que es prestés a ajudar, però també li estava bé que no s'hi prestés. Semblava que no sabés exactament quina de les dues Trudies s'estimava més: la dama dòcil que anava al soterrani de l'església calçada amb descansos o la noieta rebel amb llenceria provocativa. M'imagino que un extrem i l'altre eren simplement poses i que l'autèntica Trudie se situava en un punt intermedi. Però aquí hi havia el problema: en aquesta comunitat no es pot nedar entre dues aigües. O nedes en una o en l'altra. Ets dels bons o dels dolents. O tens tanta traça per a la dolenteria que ningú ho detecta.